

CAPUT VIII.

De peccato commissionis.

Considerato peccato habituali, tam originali, quam personali, consequens est ut de peccatis actualibus differamus, & primò quidem de peccato commissionis, secundò de peccato omissionis, tertio de peccato mortali, ultimò de veniali.

§. I.

Peccatum commissionis, in ratione mali moralis, non constituitur per privationem, sed per aliquid positivum.

Hanc sententiam docent Capreolus, Cajetanus & plures alii docti Thomistæ, & teste Lorca, illa inter Doctores Salmantenses ita communis est, ut tota fere schola, in eam jurasse videatur.

1. Probatur primò ex tribus principijs doctrinæ D. Thomæ, ex quibus hujus assertione veritas manifesta relinquitur. Primum haberut hic qu.72. art.1. ubi docet peccata distinguere specificè, non ex privatione, sed ex ordine positivo ad objectum dissonum legi & rationi: unde cùm idem sit constitutivum & distinctivum rei, manifestum est, juxta doctrinam D. Thomæ, rationem constitutivam peccati non esse privationem, sed ordinem positivum ad objectum dissonum legi & rationi. Nec valet, si dicas, D. Thomam ibi non loqui de distinctione specifica peccatorum pro formaliter, sed dumtaxa pro materiali malitia. Etenim S. Doctor questione citara tractat de specificatione & distinctione peccatorum, ut sunt formaliter peccata, & in genere moris, nam de actibus humanis in esse physico consideratis egit supra à questione 8. usque ad 18. quæ est de bonitate & malitia morali actuum humanorum: Ergo non rectè exponitur de specificatione & distinctione peccatorum in esse physico, & pro materiali malitia. Unde ibidem art.6. sic ait: *Dicendum quod in peccatis inventur duplex differentia, una materialis, alia formalis. Materialis quidem attenditur secundum naturalem speciem actuum peccati; formalis autem secundum ordinem ad unum finem proprium, quod est objectum proprium.* Quid clarius ut constet. D. Thomam loqui omnino formaliter de peccato, & de ejus specificatione & distinctione, cum asserit eam desumi ex ordine ad objectum? Et certè valde diminutus fuisset, si explicando principia ex quibus sumitur distinctione specifica peccatorum, ageret solum de distinctione illorum pro materiali, & non pro formaliter.

2. Secundum principium doctrinæ D. Thomæ est, hoc inter malum simpliciter, & malum morale reperi discimen, quod primum per privationem, secundum per positivum constitutur. Ita docet 1.p. qu.48. art.1. ad 2. tertio contra Gent. cap.9. de malo qu.1. art.1. ad 4&c; hic qu.72. art.9. ad 1. ubi sic ait. *Malum in quantum hujusmodi privatio est, & ideo diversificatur specie secundum ea quapropter sunt. Sed peccatum non sortitur speciem ex parte privationis vel aversionis, sed ex conversione ad objectum.* Nec dici potest D. Thomam locis illis loqui de malo pro materiali in quo fundatur, nam juxta hanc interpretationem non potest subsistere discimen illud quod statuit inter malum simpliciter & malum morale; cùm enim malum simpliciter & malum morale; cùm enim malum sim-

citer in bono fundetur, & necessariò supponat entitatem aliquam à qua sustentetur, aliquid positivum pro materiali importat.

3. Terrium principium doctrinæ D. Thomæ habetur locis citatis, ubi docet malum prout in moralibus contrariè opponi bono: At si peccatum & malitia moralis formaliter esset pura privatio, bonum & malum morale, privativè & non contrariè opponeretur, cùm forma & privatio non gaudente oppositione contraria, sed privativa: Ergo juxta principia doctrinæ D. Thomæ, malitia moralis peccati non est pura privatio.

Nec responderi potest, D. Thomam loqui de malo moraliter, non pro formaliter, sed pro materiali malitia, quia ratione aliquid positivum est, & contrariè bono moraliter oppositum. Nam loco citato ex qu.1. de malo sic ait: *Actus voluntatis, in quantum fertur in malum, contrariatur proprio bone, & hoc contrarieas ex actibus in habitum transit, in quantum actus & habitus assimilantur.* At voluntatis actus, in quantum fertur in malum, non dicit materialiter, sed formaliter malitia. Item habitus virtutis, in quantum talis formaliter, contrariè opponitur virtuti, ut docet idem S. Doctor hic qu.71. art.1. Ergo loquitur de contrarietate inter bonum & malum morale, prout sunt talia formaliter.

4. Probatur secundò assertio ratione fundamentali: Ante privationem restitutinis intelligitur in peccato commissionis tendentia positiva ad objectum dissonum legi & rationi: At tendentia ista pro priori ad privationem, est mala moraliter: Ergo pro priori ad privationem peccatum commissionis intelligitur constitutum in ratione mali moralis, subindeque non per privationem, sed per aliquid positivum, in ratione talis constitutus. Major est certa, idèc; enim in actu peccaminoso intelligitur privatio restitutinis, quia talis actus tendit in objectum malum & disforme regulis morum: Ergo priùs in eo concipitur tendentia positiva ad objectum dissonum legi & rationi, quam privatio restitutinis. Major verò probatur primò: Omnis tendentia specificatur à suo termino, sumique suam rationem specificam ab eo in quod tendit, atque adeo tendentia in objectum dissonum legi & rationi, non potest non accipere ab illo speciem disconvenientiæ & dissonatiæ eidem rationi & legi: Sed hæc est moralis malitia: Ergo tendentia positiva ad objectum dissonum legi & rationi, pro priori ad privationem restitutinis ex ea dimanantem, intelligitur mala moraliter. Secundò probatur eadem Minor: Tendentia illa, prout antecedit privationem quam causat, est formaliter in genere moris, cùm oriatur à voluntate liberè & cum subjectione ad regulas morum operante, subindeque ut ab agente morali, respiciatque objectum ut à lege prohibatum; atque adeo ut stans sub regulis morum: Ergo sub aliqua moralitatis specie continetur: Sed non est in specie boni moralis, ut per se notum est: Ergo est mala moraliter.

5. Dices, tendentiam istam, prout antecedit privationem restitutinis, non esse malam formaliter, sed tantum materialiter seu fundamentaliter, quia non terminatur ad objectum reduplicative ut malum, sed solum ut malum materialiter & specificative; illud enim respicit ut bonum quoddam utile aut delectabile, alias prohibitum, non autem formaliter ut dissonum legi & rationi, cum nemo respiciens ad malum quā malum operetur.

Sed

DE PECCATIS.

105

Sed contra: Actus voluntatis terminatus ad fundamentum privationis, quæ juxta Adversarios malitiam moraliter formaliter constituit, non terminatur ad illud reduplicative ut fundamentum est objectivè malum; sicut enim nemo intendens fundamentum malitiae, prout est fundamentum illius; & tamen tendentia voluntatis ad fundamentum, accipit ab illo esse fundamentum malitiae formalis, pro priori ad privationem in ipso fundatam: Ergo pari ratione, quamvis non terminetur ad objectum reduplicative ut malum objectivè, seu ut dissonum legi & rationi, habebit tamen ab illo esse mala moraliter malitia formaliter, pro priori ad privationem, ad prædictam tendentiam secutam; quia scilicet, quamvis voluntas directè & formaliter dissonantiam seu malitiam objectivam quæ reperitur in objecto non attingat, eam tamen indirectè & interpretative attingere & velle censetur, eo ipso quod attingit & vult illius causam & fundatum, à quo inseparabilis est.

Confirmatur: Tendentia habitus virtiosi ad objectum legi dissonum, est mala moraliter, & tamen non terminatur ad objectum reduplicative ut malum, & regulis morum disforme: Ergo pariter tendentia actus virtiosi & mali ad objectum dissonum legi & rationi, erit mala moraliter, et si non attingat formaliter & directè dissonantiam seu malitiam objectivam, nec ab illa moveatur, sed à ratione boni utilis & delectabilis, quæ reperitur in objecto regulis morum disformi.

6. Ex his intelliges rationem formalem constitutivam peccati commissionis, non confari ex positivo & privatione, ut aliqui existimant, sed illam adquare in positivo consistere, nimur in prædicta tendentia actus humani ad objectum ut legi & rationi dissonum, quia illa, ut natura & ratione antecedens privationem, est dissona & disformis regulis morum, ut jam ostendimus.

§. II.

Solvuntur objectiones.

7. Objiciunt in primis Adversarij plura Sanctorum Patrum testimonia, quibus asserunt peccatum nihil aliud esse quam boni privationem; ait enim Augustinus in Enchir. cap.11. *Quid aliud est quod malum dicitur, nisi boni privatio?* Et cap.24. *Peccatum (inquit) est primum creature rationalis malum, id est prima privatio boni.* Damascenus lib.2. fidei cap.4. *Neque enim aliud quidquam est malum quam boni privatio;* hanc secūs nimur ac tenebra nihil aliud sunt, quam luminis orbitas. Bonum quippe spirituale lumen est, quemadmodum contra malum caligo. Similia habent Basilius homil.9. & Fulgentius de fide ad Petrum cap.21.

Respondet SS. Patres illis locis vel loqui de malo simpliciter & absolutè, quod in pura privatione consistit. Aut si loquantur de mala moraliter, quale est peccatum, explicari posse, vel de peccato habituali, quod in sola privatione gratiae significantis consistit, ut capite præcedenti ostendimus, vel de peccato actuali, quod est privatio, non formaliter & in se, sed causaliter & consecutivè; quia ad tendentiam positivam actus ad objectum dissonum legi & rationi, consequitur privatio restitutinis debitæ; & si peccatum sit mortale, privatio gratiae.

8. Objiciunt secundò SS. Patres asserere, peccatum esse nihil; ita Ambrosius appellans peccatum,

85

& Apostolus : Si charitatem non habuero , nihil sum.

10. Objiciunt tertio Adversarij plura D. Thomae testimonia , quibus passim docet malum consistere in carentia , privatione ; seu absentia boni . Verum hæc intelligi & explicari debent , sicut testimonia SS. Patrum supra adducta , nempe vel de malo simpliciter , seu de peccato ut est in hoc genere mali ; vel de carentia & privatione causaliter & fundamentaliter , malum enim morale consistit in forma positiva , qua fundamentum est & causa privationis . Cùm verò ait h̄c quæst. 8. art. 4. quod ordinatio actus est quoddam bonum , & subdit : Et hujus privatio est essentialiter ipsum peccatum , non loquitur de peccato commissionis , de quo solum agimus in præsenti , sed omissionis , quod essentialiter consistit in carentia seu privatione actus debiti & ordinati , ut recte observarunt Salmantenses , & constat ex verbis antecedentibus , quæ sic se habent : Est etiam quoddam bonum quod est ipse actus ordinatus , quod etiam habet suum modum , speciem , & ordinem & hujus (scilicet actus) privatio est essentialiter ipsum peccatum . Item cùm asserit supra quæst. 18. artic. 1. actum esse malum , in quantum aliquid ei deficit de plenitudine essendi . Et cùm h̄c quæst. 71. artic. 6. ait quod actus humanus habet quod si malus ex eo quod caret debita commensuratione . Dicendum est , ipsum non loqui in sensu formalis , sed illativo solum , ita ut velit , infallibiliter verificari actum esse malum , si habeat carentiam alicujus debiti , aut debita commensurationis ; quod verissimum est , etiā carentia illa non sit ratio formalis constitutiva peccati . Deum cùm idem S. Doctor 2.2. quæst. 118. artic. 5. & quæst. 162. artic. 6. & 3. p. quæst. 86. art. 4. ad 1. docet avertisse , aut privationem , & corruptionem boni , habere se formaliter in peccato , conversionem verò ad bonum commutabile materialiter ; non intendit quod privatio sit ratio primaria & constitutiva peccati , sed quod sit ratio ultima & completiva , quæ proinde veluti formalizat conversionem , & alias rationes in eo reperitas , propter quod potest dici formalis . Sicut in hac parte supra quæst. 18. artic. 6. speciem bonitatis vel malitiae quam actus habet ex objecto , quæ est ei essentialis , appellat materialem ; eam verò quam habet ex fine operantis , quæ absolute accidentalis est , dicit esse formalem . Et quæst. 13. artic. 1. ait quod si aliquis actum fortitudinis exercet propter Dei amorem , actus ille materialiter effortitudinis formaliter charitatis ; & rāmen in isto actu bonitas specifica & essentialis est bonitas fortitudinis , bonitas verò charitatis absolute est accidentalis . Quid ni ergo pariter , quamvis sola malitia positiva , quæ in peccato commissionis reperiatur , sit essentialis & constitutiva peccati ; privativa verò absolute sit extra essentialiam , poterit hæc dici formalis respectu illius ?

11. Objicies quartò : Peccatum continetur sub ratione mali simpliciter , unde summum & maximum omnium malorum à SS. Patribus appellatur ; Sed malum simpliciter est privatio & non ens , ut docet D. Thomas 1. p. quæst. 48. art. 1. Ergo peccatum non est aliquid positivum , sed mera privatio bonitatis & rectitudinis .

Respondeo in peccato duo reperiri , nempe rationem formalem per quam constituitur , & privationem rectitudinis , quæ se habet quasi proprietas consequens ad illam ; ratione primi non continetur sub ratione mali simpliciter & absolute , sed tantum sub ratione mali respectu & secundum

quid ; non enim est malum simpliciter , sed huic naturæ , scilicet rationali , cui est disconveniens ; scilicet calor non est absolute in se malus , sed tantum respectu aquæ , quam naturali frigiditate privat : ratione vero secundi sub malo simpliciter & absolute continetur : quia privatio , cùm sit non ens , seu carentia entis , nullam rationem boni implicare & involvere potest .

12. Dices : Id quod taliter est malum & disconveniens homini , quod nulli alteri est conveniens & bonum , est omnibus modis malum , & per consequens est malum simpliciter : Sed peccatum in ratione peccati est malum rationali naturæ , & nulli alteri naturæ est conveniens & bonum : Et in ratione peccati est malum simpliciter .

Respondeo primò negando Majorem , tristitia enim & error speculatorius , taliter sunt disconvenientia homini , quod nulli alteri naturæ conveniunt ; non enim Deo , cui omnino repugnat , nec naturæ irrationali , ad quam nullam habitudinem dicunt ; quia tamen in seipso bonitate transcendentali gaudent , id est , quia nihil illis deficit ex requisitis ad sui integratatem , non sunt mala simpliciter . Sic in præsenti , quamvis peccatum in ratione peccati nulli alteri naturæ conveniens sit & bonum , quia tamen in seipso integrum est , non est malum simpliciter , seu absolute , sed solum respectu ad naturam rationalem .

Secundò dici potest , quod ut peccatum in ratione peccati est malum simpliciter , taliter debet esse disconveniens homini , quod nec explicaret nec implicaret convenientiam ad aliam naturam , nec ad ipsum hominem , sub aliqua consideratione : peccatum autem , etiā sub explicita ratione deformitatis , nullam convenientiam dicat , sub implicita tamen ratione entitatis & actualitatis , sub qua à Deo causatur , conveniens est nature rationali , non quidem convenientia morali , sed physica , aut metaphysica , quatenus est ultima ejus actualitas , non explicans sub illo conceptu rationem deordinacionis vel deformitatis , & idcirco non est malum simpliciter , sed malum respectu .

13. Objicies quintò : si peccatum commissionis consistat in positivo , causabitur à Deo , cùm nullum ens reale & positivum possit subterfugere divinam causalitatem : Sed hoc repugnat divinæ sanctitati : Ergo &c.

Respondeo primò , hoc argumentum solvendum est ab Adversarijs , nam fundamentum privationis rectitudinis , reduplicativè ut tale , aliquid positivum est : Ergo si necesse sit quod Deus causet omne positivum in peccato commissionis reperitum , oportebit quod causet fundamentum privationis rectitudinis , reduplicativè ut tale , subindeque ipsam privationem rectitudinis ; cùm illa per se primò & directè causari non possit , sed per accidentis & secundarij resultet ad positionem fundamentali . Consequens manifesta est . Antecedens verò sic ostenditur . Fundamentum privationis non consistit in mera negatione , quia privatio supra meram negationem fundari non potest ; nec in alia privatione , alias istius privationis alia privatio pro fundamento assignari deberet , & sic daretur processus in infinitum : Ergo fundamentum privationis rectitudinis , reduplicativè ut tale , aliquid positivum est .

Respondeo secundò , distinguendo Majorem : peccatum causabitur à Deo , sub ratione positivæ entitatis , concedo . Sub ratione deformitatis , nego . Hoc autem non repugnat divinæ sanctitati , quia

ex hoc non sequitur Deum esse causam peccati , ut peccatum est , sed solum quatenus est ens & actus . Unde D. Thomas h̄c quæst. 79. artic. 2. sic ait : Peccatum nominat ens & actionem , cum quodam defectu : defectus autem ille est ex causa creatuæ , scilicet libero arbitrio , in quantum deficit ab ordine primi agentis , scilicet Dei . Vnde defectus iste non reducitur in Deum tanquam in causam , sed in liberum arbitrium ; sicut defectus claudicationis reducitur in tibiam curvam sicut in causam , non tam in virtutem motivam , à qua tamen causatur quidquid est motionis in claudicatione ; & secundum hoc Deus est causa actus peccati , non est tamen causa peccati , quia non est causa hujus quod actus sit cum defectu .

14. Dices , divina causalitas , utpote ad ens terminata , non per nostram considerationem , sed ut est à parte rei , non potest ad unam formalitatem terminari , & praescindere ab alijs cum ea identificatis : Sed positiva deformitas est realiter , imò & transcendentaliter , cùm entitate identificata : Ergo divina causalitas terminata ad entitatem , non potest a deformitate postiva praescindere .

Confirmatur : Multò magis praescivus est intellectus humanus , quam causalitas divina : Sed intellectus humanus non potest per intellectuonem entitatem peccati praescindere ab ejus deformitate , cùm in illa intime & transcendentaliter imbibatur : Ergo a fortiori id præstatre nequit divina causalitas .

Ad instantiam respondeo Majorem esse veram , quando formalitas cum entitate identificata , continetur sub objecto causalitatis & efficientiæ divina , scilicet verò quando sub illo non continetur : deformitas autem peccati non continetur intra objectum causalitatis Dei , sicut ejus entitas ; quia objectum adequatum divinæ omnipotentiae est id solum quod est redicibile in Deum tanquam in ultimum finem ; deformitas vero peccati , cùm avertat à Deo ut sine ultimo , non est in ipsum ut ultimum finem referibilis ; subindeque potest Deus sibi causalitate entitatem peccati attingere , praescindendo ab ejus deformitate , quamvis ista realiter , imò & transcendentaliter , cum entitate identificetur . Sicut anima movendo & applicando tibiam curvam ad gressum , ita causat motum illum , quatenus est physicus & vitalis , ut tamen illum non efficiat , quatenus est obliquus & defecitus ; quia nimis obliquitas illa , quamvis cum vitalitate identificata , vel saltum cum illa intime & inseparabiliter connexa , non continetur intra objectum adequatum potentie loco motivæ , sed in tibiam curvam & deficientem reducitur . Quo exemplo utitur D. Thomas loco supra relato .

15. Ex hoc patet responsio ad confirmationem : id est enim intellectus noster concipiens entitatem , non potest à deformitate praescindere , quia non solum entitas , sed etiam deformitas , continentur sub objecto intellectus nostri . Sicut etiam ob eandem rationem intellectus Dei non potest entitatem intelligere , & à deformitate praescindere , benè tamen Dei voluntas potest entitatem amare , non amata deformitate entitatem includente , quia inordine ad intellectum continetur intra sphæram divinæ intelligibilitatis , non autem continetur intra sphæram amabilitatis Dei . Quid ni ergo poterit similiter divina omnipotencia suo concursu & causalitate attingere entitatem peccati , non attingendo ejus deformitatem , cum similiiter entitas continetur intra sphæram divinæ causalitatis , non verò deformitas . Sed de hoc fuisus

in Tractatu de voluntate Dei cap. 4.5. explicando concordiam sanctitatis Dei cum decreto prædeterminante , & physica prædeterminatione ad materiale peccati .

CAPUT IX.

De peccato omissionis .

Explicato peccato commissionis , & ratione formalis per quam constituitur , consequens est , ut agamus de peccato omissionis , & aliquas difficultates quæ circa illud occurruunt , & inter Theologos agitari solent , breviter h̄c resolvamus , & explicemus .

§. I.

Non potest dari omissionis culpabilis sine actu precedente , aut concomitante , qui sit causa vel occasio omittendi .

1. Ira videtur docere D. Thomas h̄c quæst. 71. art. 5. ubi sic ait : *Si in peccato omissionis consideretur id quod per se pertinet ad rationem peccati , sic aliquando est omissionis absque omni actu tam exteriori quam interiori . Si vero in peccato omissionis intelligantur etiam causa vel occasiones omittendi , sic non est omissionis absque aliquo actu .* Quibus verbis clarè docet , quod licet omissionis culpabilis secundum suam propriam & essentiali rationem non exigat actum , quia essentialiter consistit in carentia actus praeceps , seu in privatione illius ; ut tamen in individuo consideratur , & prout h̄c & nunc exercetur , requirit actum , qui sit causa vel occasio illius . Unde quando articulum illum his verbis concludit : *Verius dici potest quod aliquod peccatum (nempe omissionis) posse esse absque omni actu .* solum excludit actum qui sit de illius essentia , vel qui directè & per se ad illam terminetur , non verò actum qui sit causa vel occasio omitendi , alioquin sibi apercere contradiceret , & in eodem articulo pugnantia scriberet ac doceret .

Nec valet si dicas , D. Thomam ibi loqui de eo quod regulariter & ordinari contingit , non verò de eo quod absolute fieri potest . Nam ibi impugnat sententiam aliquorum , qui negabunt ad peccatum omissionis semper requiri actum per modum causæ : illi autem non poterant negare , regulariter & de lege ordinaria , talem actum requiri , cùm hoc contra evidenter experientiam pugner , sed solum de lege extraordinaria , & in aliquo casu metaphysico : Ergo D. Thomas non solum de necessitate moralis , sed etiam de physica aut metaphysica loquitur . Unde supra quæst. 6. art. 3. ad 3. sic ait :

Eo modo requiritur ad voluntarium actus cognitionis , sicut & actus voluntatis : Sed ad omissionem voluntariam & culpabilem , necessarius est actus intellectus , non solum necessitate moralis , sed etiam physica , aut metaphysica , cùm repugnet sine cognitione aliquid esse voluntarium , ut ex definitione voluntarij constat : Ergo & actus voluntatis .

2. Non desinet etiam efficaces rationes quibus affectionis nostræ veritas suaderi potest , sed præcipua ac fundamentalis sumitur ex ratione voluntarij , quæ ad omissionem culpabilem necessariò requiritur . Unde sic arguo : Ut omissionis aliqua culpabilis sit & peccaminosa , deber esse voluntaria non solum in actu primo , sed etiam in actu secundo : At secluso omni actu voluntatis , eam antecedente ,